

En nu, *sieradien*, wie onder 's Heeren volk heeft die? Natuurlijk is bij dat geestelijk volk ook het stel *sieradien* geestelijk. Daarom staat er bij: *in heilige sieradien*.

Dus is het niet genoeg, dat ge het zwaard in de hand houdt, en u dekt met het schild des geloofs, en uw hoofd voorzien hebt van den helm der zaligheid; neen, bij dat alles moeten nog de *sieradien* komen, en er ontbreekt iets aan de ere, die Christus van u vraagt, zoo die *heilige sieradien* niet aan u schitteren.

Nu zijn *deze heilige sieradien* veleer! Wat u sieren kan is een rijke gave des gebeds. Is stille, deemoedige nederigheid. Is kalme, waarachtige ootmoed. Is zelfbedwang over alle kordheid en kwaad humeur. Is teedere nauwgezetheit der consciëntie. Is de macht van het woord of zang om den lof des Heeren te vertellen. Is dienende liefde. Is teedere deernis met wie lijdt. Is zoekende ontfoming over wat verloren ging. Is de heilige kunst om vrede te maken waar vrede verstoord werd. Is, om niet meer te noemen, stille duldend van eigen leed, een met geestdrift dragen van uw kruis, een roemen in de verdrukking.

Doch met wat naam ge den rijken overvloed van *heilige sieradien* ook noemen wilt, ze zijn alle *geestelijk*. Glans door de opgaande Zonne der gerechtigheid in u als dauwdruppel afgespiegeld. Heilige sieradien voor koning Jezus zijn nooit anders dan stralen uit zijn genade die zij opvinkt.

En nu komt in Psalm 110 de vraag aan u, *welke heilige sieradien u sieren*, zoo dikwijls ge optrekt in den strijd uws Heeren op den dag zijner heilichheid.

En dan, helaas, wat ziet ge dan om u heen? Wat speelt ge dan telkens aan uzelf? Dit immers, dat we voor sieraad telkens assche in dien strijd aanbrengen, en de wapenrusting die de Heere ons toebereidt er ontbreekt door onze beoedeling.

Dit, dat zelfs de heiligen onder ons het al veel en wel vinden, zoo ze althans optrekken, en zoo ze het zwaard voor Jezus kruisen, maar zich dan ook allerlei geklag veroorlooven over hun kruis en allerlei geklaam over de benauwdheden die ze uitstaan.

Ja, om het kort te zeggen, dit, dat dit volk des Heeren al zeer zelfvoldaan en tevreden is, indien het niet maar boeleert met den vijand en het schild des geloofs noch het zwaard des Woords wegwierp.

Maar dat Jezus om een volk in *heilige sieradien* vraagt, wie bekomment er zich om? Wie denkt er aan?

Ja, er zijn enkelen aan wie ge de sieradien bespeurt, althans een *zacht* geestelijk sieraad. Er zijn er, die *gaarne* vergeven. Er zijn er, die stil en in heilige blijdschap lijden. Er zijn er, die rijk zijn in ontferming en deernis. Er zijn wonderde hidders en bidsters. Er zijn zielen die van liefde overvloedig. Er zijn er, die machtig zijn in het vertellen van al den lof des Heeren.

Maar hoe klein is hun aantal!

O, Laat dat aantal toch *meerder* worden! Laat wie één sieraad heeft, bedenken, dat zijn Heere om een volk in *heilige sieradien* vraagt.

Laat onder dat geestelijk versierde volk ook nu naam gekend worden.

En bovenal, zoo ge *heilig* sieraad aan uw ziel moogt ontdekken, o, mijn broeder, mijn zuster, verzonid, dat sieraad niet door u op dat sieraad als ware het door u zelf gewrocht, te verheffen.

Alle heilige sieraad is nooit anders dan glans die afstraalt uit Hem!

KUVER.

Amsterdam, 9 Nov. 1888.

Wat ook sommige vrienden der Haagsche Synode tegenprutten, dit neemt het feit niet weg, dat deze Synode door haar bekend besluit in zake den Doop der Doelverden zichzelf leelijk in de vingers sneed; haar vijandschap tegen den Christus en zijn dienst nogmaals op het ergstelijk verried; en, buiten kijf, voor het oordeel van een onpartijdige nakomelingschap gewonnen ligt.

We binden daarover dan ook geen nieuw debat aan.

Er zijn zaken, waarop men een brandmerk zet, en dan hebben ze dit brandmerk, en geen zeepbel of waterstroom wascht er dit meer uit.

Niet, alsof zulk een brandmerk op zichzelf iets afdeed, maar omdat een lijn die scheef loopt, slechts als scheef behoort aangewezen, om te maken dat ieders oog er op valt, en ieder, behalve de knoerige architect en zijn helpers, er over roept, hoe scheef ze is.

Laat ons intusschen op één lichtpunt in deze droeve geschiedenis wijzen.

Ook in 1836, toen de actie van 1834 de Haagsche Synode voor dit zeldzame moeilijk vraagstuk plaatste, nam ze even *ergerlijk* besluit als thans.

Ook toen werd de vraag behandeld, of men den Doop, toegediend door zoogenamde leeraars, van wie in conventikelen vergaderd zich tegen de Hervormde kerk stelden, zou erkennen; en ook toen had men den bozen euvelen moed, in zijn *odium theologicum*, en gedreven door kerkelijken hartstocht en bitterheid van hart, het heilige Sacrament des Doops te ont-heiligen en c. q. *herdoop* te gelasten.

Doch lang duurde dit niet.

Toen er wat meer water door de Hervormde sluis was gelopen, en de demon van den kerkelijken hartstocht wat tot bedaren kwam, hernam beradener sin de overhand, en besloot dezelfde Synode in *vlak tegenovergesteld* zin.

Had men toch in 1836 beslist (evenals nu en op geheel gelijken grond) dat men met den Doop van niet erkende kerken niet rekenen kon, later (1847) rapporteerde de commissie, dat het toch niet aanging u geldigheid van den Doop van uiterlijke formaliteiten bij de Overheid te laten afhangen, en dat het geraden was zulk een Doop eenvoudig te erkennen.

En de Haagsche Synode zag haar fout, en zie, ze haalde een streep door haar vroeger onchristelijk besluit.

Hoeveel jaren zal het thans moeten duren, eer ze ook nu weer van haar dwaling terugkomt?

De hartstocht is thans zooveel teller.

Toch menen we een iegelijk die zijn goeden naam ook voor de toekomst liet heeft, zich niet door verdediging van dit Synodale Doopsbesluit in geestelijken en wetenschappelijken zin te *enancilleren*.

In de kerk van Ternaard in den ring Holwerd is een ernstig kerkelijk conflict uitgebroken.

Het geval droeg zich aldus toe.

Den 26 Februari 1886 verzocht de kerkeraad van Hoogeteintum aan dien van Ternaard om het bewijs, bedoeld bij art. 40 R. G. O., nimmers 14 ingezonden van Ternaard. De kerkeraad van Ternaard weigerde dit besluit op gronden, aan het gedrag ontleend. Van hen werd aangehouden, dat hun gedrag de eischen van goede trouw en oprechtheid verkrachtte en van sommigen (bij name genoemd) dat zij zich schuldig maakten aan vloeken, dronkenschap en openbare Zondags-ontheilighing. Eigenmachtig kende de kerkeraad van Hoogeteintum aan deze weigering geene waarde toe en ging tot aanneming over. Het Class. Bestuur van Dokkum, hiernede in kennis gesteld, maande den kerkeraad van Hoogeteintum tot voorzichtigheid en omzichtigheid. Toch bevestigde de kerkeraad, Bij deurwaarders-exploit gaf hij hiervan kennis aan den kerkeraad van Ternaard. Deze stelde het exploit in handen van 't Class. Bestuur Dit bestuur nam beslissing in eerste aanleg en verklaarde de aanneming en bevestiging van bedoelde personen voor onwettig en nietig (18 Mei 1886). In hooger beroep bevestigde het Prov. Kerkbestuur van Friesland (4 Mei 1887) deze uitspraak en besliste dat de aanneming en bevestiging van bedoelde personen een onwettige handeling is en dat de kerkeraad van Ternaard terecht heeft geweigerd deze op onwettige wijze aangenomen en bevestigde lidmaten, als zodanig in te schrijven in het lidmatenboek der gemeente.

De Syn. Commissie (3 Dec. 1887) vernietigde deze uitspraak wegens gebrek in vorm en inhoud en droeg aan 't Prov. Kerkbestuur van Groningen de zaak ter eindbeslissing op. Dit bestuur verklaarde de aanneming enz. van 3 personen onwettig en van 11 wettig en gelastte hun inschrijving. De kerkeraad van Ternaard deed nog een beroep op de Synode; dit werd afgewezen op grond, dat de beslissing van 't Prov. Kerkbestuur van Groningen een eindbeslissing was. De kerkeraad van Ternaard stelde het Class. Bestuur van Dokkum met dit beroep in kennis en verklaarde niet overtuigd te zijn van de wettelijkheid der eindbeslissing en bracht als nieuw bezwaar tegen de bevestiging in: deze was niet geschied overeenkomstig art. 39 R. G. O. Een der bedoelde personen toch had den kerkeraad van Ternaard (3 Juni 1888) verklaard: „niet te weten noch te gelooven, dat de drie vragen in geest en hoofdaak gedaan waren.“

Het Class. Bestuur verklaarde niet in discussie te treden en gelastte de inschrijving vóór 16 Sept. 1888. Eene commissie uit het Class. Bestuur trachtte toen mondeling den kerkeraad tot inschrijving te bewegen. Deze bleef de wettelijkheid der eindbeslissing bestrijden en wees nogmaals op het nieuwe bezwaar tegen de wettelijkheid der bevestiging ingebracht. Den 22 Oct. 1888 is daarop de geheele kerkeraad geschorst voor den tijd van zes weken; de predikant met behoud van traktement.

Op dit conflict dient de aandacht gevestigd.

Het geval is zoo kras mogelijk.

De persoon in kwestie had verklaard „niet te weten noch te gelooven, dat de drie vragen in geest en hoofdaak gedaan waren.“

Zelfs het Synodale *minimum* ontbrak dus.

Toch werd inschrijving bevolen.

Geluklijk vond de kerkeraad en met hem Da. Rijnbeert toen toch den moed, om te weigeren.

En nu zijn ze geschorst.

Wat nu?

We zouden terugkomen op het klein en steekhoudend geschrift, dat door de heeren Dr. Feringa van De Klundert en Dr. Franssen van Ankeveen onder den titel: *De reglementen voor de Ned. Herv. Kerk en Gods Woord*, bij onze uitgever het licht zag. En dan zij er allereerst op gewezen, dat zich hier een hoogst eigenaardig levensteeken voordoet, dat niet kan nalaten indruk te maken.

Toen in 1886 de storm op kerkelijk eri opstak, deelde zich het kerkelijk korps in vier soorten van geesten.

Voorop stonden de *overtuigden*, die om 's Heeren wil reeds al te lang binnen den Synodalen muur tegen het Synodaal gezag hadden gestreden, en nu terstond gevociden, dat *overstand* bidden plicht was.

Achter hen stonden de *bloedharte avonturiers*, die zoolang ze dachten, dat het Gereformeerde korps zonder schrap of stoot ter overwinning zou gaan, zich beijverden om in particuliere brieven hun warme sympathie te betuigen, op den predikstoel en in kerkelijke vergaderingen luid en schrill tegen de Synode te roepen, en „haantje-de-voorst“ te spelen zoodra er een klein opstootje kwam.

Deze karakterlooze, onaanlijke en elk korps waartoe ze behooren ootterende lieden staken eerst hun voelhorens uit, wat weg het wel op zou gaan; vast besloten om zich definitief bij die partij te voegen, die hun ten slotte positie, traktement en promotie verzeerde. Aldus keken ze de kat uit den boom. Hielden zich een tijdlang zoo, dat ze nog evengoed Synodaal als Anti-synodaal konden kiezen. En merkten niet

even, dat de Overheid en de Politie en de Rechtbanken vóór de Synode kosen, of ze waren opeens volbloed Synodaal.

De Antisyndale rok, waarin ze dusver voor de goe gemeente geparedeerd hadden, werd uitgetrokken en aan den kleerenjood verkocht, en plotseling waren er geen feller tegenstanders der Gereformeerden, en geen volijveriger trawanten van de Synodale Besturen dan de kerkelijke avonturiers zonder schaamte, zonder karakter en zonder eer.

In de derde plaats stonden de besliste tegenstanders, die Modern, Groningsch, Irenisch of Neo-Kohlbruggiaansch, als Edom om den uitkijk gingen staan, om zich het hart op te halen aan de smading en uiterwerping van hun broederen. God vergeve het hun!

Maar dan was er ook nog een *vierde soort* mannen, die aarzelden; die dusver nooit zoo achter de Gereformeerde legertros hadden gelopen, en er geen partij-zak van maakten; doch, teeder van aard en ernstig van zin, aanvankelijk metterdaad meenden, dat de Synodale Besturen nog te goeder trouw waren, en daarom op die onderstelde goede trouw wilden bouwen.

Over hun lippen kwam geen woord van bitterheid aan ons adres; aan kerkelijke promotie of traktement dachten ze niet; hooger belang hield hen bezig. En terwijl zelfs mannen als Prof. Dr. J. H. Gunning aanstands geroed waren, om zelfs zonder behoorlijk onderzoek, ook hun steen op de gestenigde broederen te werpen, waren zij worstelend, om met Gods hulp tot klaarheid en helderheid te komen.

Hun was het een zake voor den Heere. Zoo worstelen velen van deze broederen nog, en zoo hoort men telkens weer van een Synodalen predikant, die overkomt; van kerkeraadsleden die breken; van geloovigen die het juk der Synodale hiërarchie afwerpen.

De actie gaat nog altoos door, en zal blijven doorgaan.

Nu reeds kwam het in 223 kerken tot breuke met het Synodaal gezag.

Maar, en dit is het opmerkelijke, duaver had nog niemand onder deze ernstige zoekers de resultaten van zijn onderzoek openbaar gemaakt, en dat is het nu juist wat de heeren Da. Feringa en Dr. Franssen doen.

Zij gunnen ons een blik in hun sielestrijd. Ze doen ons meeworstelen in hun wikkelen wegen van het tegen en het voor. Ze geven ons de gelegenheid al de stadiën van hun onderzoek te doorlopen. En ze leggen ons ook de gronden voor, die hen ten slotte van Godswege tot absolute verwerping van het valsche Synodale gezag dwongen.

Eén geval moge hierbij iets breder vermeld.

Toen in Januari 1886 de strijd uitbrak, nam het Classicaal Bestuur de houding aan, dat het ongetwijfeld zijn plicht erkende om de leugen uit te bannen en de Waarheid Gods te verlichten, maar dat de Amsterdamse kerkeraad de fout had begaan, om te veel aan *vermoedens* te hechten en te weinig gevraagd had naar *bewijs*.

Dit maakte op de heeren Feringa en Franssen indruk.

Hiervan was iets aan.

Het kon bij Dr. Vos c. s. streng rechtelijke opvatting wezen die hen droeg; en hoeveel beter zou dan alles niet loopen, zoo het Classicaal Bestuur zelf de zuivering onderhanden nam, en men niet, gelijk de Doelverden, aanstands brak.

Wie in Amsterdam kerstend was, wist dit wel beter, en *doezig* terstond, dat het den heeren Dr. Vos c. s. hierbij volstrekt niet te doen was om voor Gods Waarheid op te komen, doch uitsluitend om een *schijn* te vinden, waarachter ze zich verschuilen konden. Maar Da. Feringa en Dr. Franssen namen het toch aan; het kon goede munt zijn.

Doch dan moest dit ook *blijken*.

Gelijk ieder wist stonden te Amsterdam nog drie Moderne predikanten. Dat wisten ook Dr. Vos c. s. Het was dus hun plicht als kerkeraadsleden om deze leeraars aan te klagen, en als leden van het Classicaal Bestuur om hen in kerkelijke behandeling te nemen.

Doch zie, Dr. Vos c. s. deden niets.

En werd te ergerlijker, toen Da. Ternooy Apèl in het *Presbiterienblad* zijn optreden in een godsdienstvergadering van den *Protestantenbond* aankondigde, en toch *engemidd* bleef, terwijl doeleerende predikanten, om hun optreden voor de Geschorsten, wel terdege bemoeielyk werden.

Dr. Franssen achtte toen het oogenblik gekomen, om het Classicaal Bestuur aan den pols te voelen, en zond een schrijven in, om het Classicaal Bestuur op deze ergerlijke verkeerdheid opmerkzaam te maken.

Het schrijven waarin hij dat deed is teeder en ernstig.

En wat antwoordde nu het Classicaal Bestuur van Amsterdam?

Zie het hier.

Amsterdam, 19 Maart 1888.

Bewaarde Broeders!

In antwoord op het 3de punt vervat in Uwe Missive van den 24sten Februari dezes jaars, als zoudt het Classicaal Bestuur van Amsterdam zich schuldig maken aan plichtverzuim tegenover den WelEw. Heer K. F. Ternooy Apèl, Predikant der Nederl. Herv. Gemeente te Amsterdam, in zake het houden van godsdienstvergaderingen van een afdeeling van den zoogenamden „Protestantenbond“ hier ter stede, heeft het Bestuur, heden vergaderd, de eer U te antwoorden:

1º, dat hoe men ook oordeelt over het houden van godsdienstvergaderingen buiten de kerkgebouwen, of van conventikelen, 't welk sedert overoude dagen in onze Kerk geschiedde en steeds een hoogstmoedelijk punt voor haar Bestuur was, zulks thans altemeer van ver-

schillende zijden plaats heeft, zoodat het eene zaak van algemeen belang is en voor zoover het betrekking heeft op onze classis dit behandel moet worden op de classicale vergadering (Alg. Regl. Art. 40 a 4).

2º, dat ons Bestuur volstrekt onbekend is met de Statuten van den „Protestantenbond“, en dat, al ware het dat deze Statuten in strijd zijn met Art. 3 van het Regl. v. Kerkelijk Opleiding en Tucht, iemands optreden in eene vergadering van dien bond, of van welk ander sedelijk lichaam ook, volstrekt niet bewijst, dat hij zich gedroeg in strijd met zijne belijdenis, bovenbedoeld;

3º, dat, voor zooverre ons bekend, geen der Predikanten, onder ons opzicht staande, in de laatste twee jaren opgetreden is in zulk een samenkomst binnen ons Classicaal ressort;

4º, dat voor iedere klacht en voor elke behandeling van eene verkeerdheid, die men meent te bestaan gegronde bewijzen dienen overgelegd te worden, en

5º, dat, zoo de Kerkeraad van Ankeveen zich gedrongen voelt tot *bemoeieling* 1) met de zaken van de Amsterdamse Gemeente, hij in elk geval dient te zorgen voor de noodige bewijstukken,

zoodat het Bestuur geene termen vindt om op uwe klacht over ons vermeend plichtverzuim in te gaan.

Het Classicaal Bestuur voornemens (was get.) B. J. ADRIANI, Praeses. G. J. Vos Az., Scriba.

Pijnlijke huichlarij!

Een Classicaal Bestuur, dat in de dagen van het Conflict achter alles wist te komen en op de geniepigste wijze door opgeraapte leugens zelfs broederen verdacht maakte, speelt, nu het een loochenaar van 's Heeren Godheid geldt, opeens den onnozele.

Dr. Vos en Dr. Adriani weten niet wat de *Protestantenbond* is.

Dr. Vos en Dr. Adriani weten niet dat Da. Ternooy Apèl Modern is.

Dr. Vos en Dr. Adriani verkeeren in goeden gemoede in den waan, dat Da. Ternooy Apèl op den kansel en in de catechisatie „den vollen raad Gods verkondigt.“

Zoo spreekt men leugens, klinkklare leugens in officie'e taal.

En dat doen mannen, die zeggen voor de eere Gods op te komen.

Of verschuilen ze zich achter de uitvlucht, dat zij het wel persoonlijk wisten, maar niet als Classicaal Bestuur, dan zij gevraagd: Als alle leden van een college iets weten; en alle leden zijn *verplicht* om, als ze het weten, er een eind aan te maken; of er dan ergerlijker spelen met woorden denkbaar is, dan een verklaring namens zulk een bestuur van zijn *onwetendheid*.

De kerkeraad van Ankeveen bleef noch tans halm en antwoordde zakelijk en ernstig aldus:

WelEwraarde en Eerwaarde Broeders.

In antwoord op Uw missive van 19 Maart, waarin Gij ons dient van bescheid op ons schrijven van 24 Febr. omtrent Da. Ternooy Apèl moeten wij U het volgende onder de aandacht brengen.

1º, dat Uw gronden om het houden van godsdienstvergaderingen buiten de kerkgebouwen of van conventikelen van uwe twegen ongemoeid te laten ons volstrekt onhoudbaar voorkomen met het oog op de missiven des Cl. Bestuurs d.d. 31 Mei 1886 en 12 Nov. 1886 omtrent het optreden van sommige predikanten in de lokalen, waarop wij in ons schrijven van 24 Febr. reeds wezen, aanhelende bl. 290 en 291 van „het keerpunt in de jongste geschiedenis van Kerk en Staat“ geschreven door Uwen scriba, ter meerdere rechtvaardiging des Cl. Bestuurs, welke schrijver zelf getuigt: „ik mocht toch niet blijven zwijgen te moest het doen, die reeds als Scriba van dat Bestuur geacht werd, het best met alles bekend te zijn“ (bl. VI der voorrede).

Zag immers het Cl. Bestuur toen in het dienst-doen in de Lokalen „ondersteuning van het verzet“ en „schromelijke benadeeling van de belangen der Amsterdamse Gemeente“ (bl. 290), „een tarten van de Kerkbesturen“ (bl. 291) wel te verstaan „zoolang de Geschorsten niet afgezet of afgezonderd waren“ (bl. 291). Wij kunnen niet anders vinden dan dat het Cl. Bestuur *minstens* hetzelfde of iets dergelijks moet zien in de handelwijze des heeren T. A. (et tutti quanti), zoolang deze in dienst der Ned. Herv. Kerk blijft of gelaten wordt, welke Kerk een bepaalde leer heeft, waarmede Da. T. A. zich niet verenigen kan.

2º, dat Uw tweede punt van verantwoording (onbekend zijn met de Statuten van den Protestantenbond), opnieuw bewijst dat ons wijzen op Uw verplichting om „toezicht“ te houden niet overbodig was, daar Gij wetende dat tegenover de godsdienstvergaderingen der Ned. Herv. Gemeente de Protestantenbond andere godsdienstvergaderingen organiseerde, zelf verklaart alsnog onbekend te zijn „volstrekt“ voegt Gij bij onbekend; wij vragen of „officieel“ niet meer overeenkomstig de waarheid is) met zijn statuten: Gij elken niet toezicht op predikanten uit uw eigen ressort of van elders (vgl. webr bl. 290 en 291 Keerpunt) ook tot een verkerd doel medewerkten.

3º, dat wij het een volstrekt niet al te gewaagde gevolgtrekking blijven achten uit iemands *privijld* lid en zelfs secretaris van een vergadering worden, te besluiten tot sympathie met de beginselen der vereniging.

4º, dat *jufte* na 'ontvangen van Uw missive ons bleek dat Da. T. A. opnieuw in Weesp voor den Protestantenbond is opgetreden, waarvoor wij u het nummer van de *Wespser Courant* zoodat van Donderdag 22 Maart als van Zondag 25 Maart toezenden.

5º, dat wij behoorlijk en genoegzaam aangeduid hebben wat o. l. verkerd was bij U, en voldoende gronden en aanduidingen gegeven hebben voor wie het ernst is; en dat wij ons niet zullen vermoeien om te doen wat uw werk is, noch om wiskunstig te bewijzen wat men liever niet bewezen wil zien; daar de Heere een volk *ijerig* in goede werken zoekt, *godelij* knachten begerpt; en

6º, dat wij Kalos vraag: Ben ik mijns broeders hoeder? noch des priesters en levits ding te doen.

1) Wij curiëren. Plaats hiernaast wat Prof. Goozen in de *Kerkelijke Courant* van 21 Juni '88 schijft blz. 2 kolom 2 naar aanleiding van het Synodale voorstel tot uitbreiding van het Regl. op de benoeming van ouderlingen en diakenen en de benoeming van predikanten. Hij zegt dan: „laten de kleinere gemeenten niet denken? Wat gaan deze dingen ons aan? Als een klein en onaanzienlijk lid lijdt, lijdt reeds het Rijk mede – wat dan als 't leden kwalijk gaat zoo groot en vol betekenis als de gemeenten met twee tot tien a dertig predikanten?“

„zich“ niet „bemoeien“ met den gewone in de gelijkenis van den barmhartigen Samaritaan, als voorbeeld voor den Christen gesteld vinden.

Met de ernstige bede dat Gij alsnog tot inzien van uw nalatigheid en zonde moogt komen, stellen wij andermaal ons schrijven van 24 Febr. voor uw aandacht, tevens u verzeerende dat wij niet verder discuteeren zullen, daar 't ons niet te doen is om „gelijk te krijgen“, maar alleen om U met *allen ernst en nadruk* doch in den *geest der liefde* te waarschuwen, gelijk wij nu ten tweede male doen.

De Kerkeraad der N. Herv. Gem. te Ankeveen, (was get.) H. FRANSSEN. JAN HOETMER.

En wat is nu de *finale*?

Dit briefje van Dr. Laurillard en Dr. Vos.

Aan den Eerw. Kerkeraad der Nederl. Herv. Gemeente te Ankeveen wordt bij dezen bekend gemaakt, dat zijn schrijven van 27 April in 1888 in zake Protestantenbond door het Class. Bestuur van Amsterdam voor notificatie is aangenomen.

Het Bestuur voo-n., (was get.) E. LAURILLARD, L. P. Aesidis. G. J. Vos Az., Scriba.

Schrikkelij, niet waar?

Dr. Laurillard, zelf *Modern*, komt met Dr. Vos aan den kerkeraad van Ankeveen, die voor de Waarheid Gods opkwam, melden, dat men zulk gebeuzel voor *notificatie* aanneemt.

En dan zijn er nog gemoedelijke, vrome kinderen Gods, die waarlijk meenen dat een stel Besturen, dat zoo door en door verleugend en valscht is, heuch en valscht geen kerkelijke Overheid van Godswege zou zijn!

Dat men toch ophoude zijn ziel langer te bezondigen!

Zoo bleek dan duidelijk dat er tusschen Da. Gravemeyer en de *Heraut* geen geschil bestaat over het Labadisme.

Elke poging, om de eenheid der kerk te verbreken (er wille van de hypocrieten of overtreders, keurt Calvijn, keurt Da. Gravemeyer en keurt de *Heraut* beslist af.

Maar volgt daaruit nu, dat Calvijn ook de Doelantie afkeurt?

Veroorloofte Da. Gravemeyer, die ook kerkhistorie kent, ons hierbij een vraag.

„Toen in den aanvang der 17de eeuw onze toenmalige kerken, om aan de overheersching van het Remonstrantisme te ontkomen, in *dolantie* gingen, deden onze vaders dit toen in Labadistische aan-drift, ja dan neen?“

En hij zelf zal getuigen: „Daar was geen kwestie van!“

Maar is dit zoo, cilieve, waarom schuilt er in de doeleering onzer toenmalige vaders dan geen verbreken van de eenheid der kerk op Labadistische gronden, en in de onze wel?

Droeg de tegenwoordige Doelantie, gelijk zij te Kootwijk, Voorhuizen, Reitsum enz. begon, ook maar eenigermate een Labadistisch karakter?

Kwam aan Da. Gravemeyer van bannen, uitkeeten en alsnitsdien onzerzijds ook maar een liende ter oore van wat het Synodaal Genootschap in dit stuk bestond?

En wat het punt der Belijdenis betrof, stemt Da. Gravemeyer niet toe, dat de belijdenis der Waarheid zelfs in de Remonstrantische kerkeraaden van die dagen nog heilig was te achten, vergeleken bij wat thans ten onzent in het Genootschap wordt gezien?

Doch er is meer.

Ook Calvijn zal tegen Da. Gravemeyer getuigen en hem, ongetwijfeld tot zijn spijt, geheel onverwerpen.

Da. Gravemeyer citeerde Calvijn *half*. Hij citeerde Calvijn in zoverre hij *anti-Labadist* was. Maar Calvijn, den felle kampioen tegen de Hiërarchie en haar innerlijke leugen, liet Da. Gravemeyer rusten.

Tegen die halfheid nu protesteerden we.

Da. Gravemeyer heeft zomin als iemand recht, om zich op Calvijn te beroepen, tenzij hij hem ten voeten uit vertoone, met zijn volle gelant.

En ziehier dan wat Calvijn ook in datzelfde vierde boek van zijn *Institutie* zegt, en wat Da. Gravemeyer, zonder onwetenschappelijk, onwaar en onrechtvaardig te worden, niet had *mogen* overlaan noch weglaten, zoolang hij er prijs op stelt om door zijn lezers voor een waarachtig getuige te gelden.

Calvijn zegt dan Boek IV, cap. II, § 1, aan het slot: „Zoo de ware kerk een pilaar en eene vastigheid der waarheid is, is het zeker, dat er geene kerk is, WAAR LEUGEN EN VALSCHHEID ZICH VAN HET BEWIND HEBBEN MEESTER GEMAAKT.“

Is het nu een feit of vermael, dat in het Synodaal Genootschap leugen en valsheid zich van het bewind hebben meester gemaakt?

Durft, kan, zal Da. Gravemeyer ontkennen, dat het Synodaal bewind van dit Genootschap, dat nu zeventig jaren lang steeds de waarheid gekrekt, de leugen beschermd heeft, en loochenaars van de Godheid des Verlossers, van de Verzoening door zijn bloed, van zijn Verrijzen en Zitten aan Gods rechterhand, in zijn vergaderingen liet voorzien, beantwoordt aan Calvijn's zeggen: „dat leugen en valsheid zich van het bewind in dit Genootschap hebben meester gemaakt?“

En is dit zoo, kan het dan ook maar één oogenblik twijfelachtig zijn, of Gods kinderen hebben dit Genootschap zeer be-luist, en zonder eenige verbloeming als *valsche kerk* te verwerpen?

Voelt onze zoo hooggeachte broeder niet, dat hij zich hier schromelijk heeft vergist?

Toch is het alleszins verklaarbaar, hoe hij in deze dwaling verviel.

Hij heeft namelijk, op ondoordachte wijze, de Oud-Testamentische idee van een *Volkskerk*, waar Calvijn *niets* van wist noch wilde weten, in Calvijn ingedragen.